

UPPVIDINGE FÅGELKLUBB

informerar

Ansvarig utgivare och redaktör: Rolf Lilja

Hemsida: www.uppvidingefagel.se

E-post: uppvidingefagel@gmail.com

Klubbtidningen utkommer med två nummer per år. Den finns även att läsa på hemsidan under fliken Arkivet - Klubbtidningen

Våren 2020

Bidrag till tidningen skickas per E-post eller brev till Rolf Lilja, Sjösåsvägen 16, 363 41 BRAÅS

Nästa nummer kommer ut hösten 2020

Nattskärrenatt - Fågeln som föder gåtor

Trrrr-trrrr-trrrr. Vithult, Uppvidinge, östra Kronobergs län, början av juni. Nattskärrens ljud äger fullständigt sommarnatten. Surrandet stiger och faller mellan tallmons träd, ömsom mjukt och undfallande, stundtals så hårt och påträngande att det nästan ekar i mitt huvud. Så plötsligt tvärdör sången.

Jag försöker snappa upp nya ljud genom nattmörkret. Klockan befinner sig på fel sida midnatt och den heta luften doftar sött av kåda och torrt grusvägsdamm. Andas tyst och lyssnar på nytt. Men inget hörs. Gör mig beredd att lämna platsen när något plötsligt klatschar till. Smällen är så hög att jag instinktivt ryggar tillbaka. Ser samtidigt nattskärrens silhuett genom ett glest galleri av spikraka tallstammar.

Fågeln tycks nyfiken. I allt mer närgångna lovar dansar den papperssvalelätt varv efter varv kring mig, som närmast bara på någon meters avstånd. Månljuset fångar den då och då i skarp silhuett.

Fladdermussnabba kast och vändningar. Falkspetsiga vingar på ljudlöst glid följt av saktfärdigt roende vingslag i ultrarapid. Fastnar även för stjärten. Den är lång med två reflexljusa punkter.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	SIDA
<i>Nattskärrenatt – Fågeln som föder gåtor</i>	1
<i>Du som rapportör kan hjälpa till att förbättra naturvärden i våtmarker</i>	5
<i>Kungsörnen i Uppvidinge kommun 2019</i>	7
<i>Var kommer tallbitarna ifrån?</i>	11
<i>Från styrelsen</i>	13
<i>Exkursioner våren/sommaren 2020</i>	14
<i>Kontakt- och adressuppgifter till styrelsen</i>	16
<i>Nytryck av vårt klubbmärke</i>	16

Katchuk-katchuk-katchuk låter det när nattskärran drar sig tillbaka mot skogsmörkret och lägger sig tillrätta på en månbelyst gren. Snart ljuder åter evighetssången, trrrr-trrrr-trrrr.

Min gamla far, Per-Albin Persson, brukade berätta om hur hans egen far under 1920-talets vindstilla sommarkvällar avbröt sina torparsysslor vid Branteåsa i Virestads socken för att kommandera ut familjen på köks-trappan med budskapet: Ikväll spelar hon!

Nattskärrans sång har nog alltid satt fart på människors fantasi. Utseendet liknar inte någon annan svensk fågel: Ugglehuvud med gammelmansborst kring näbben, rubinlysande ögon från markvilande fåglar, kropp som påminner om ett stycke asp bark med två små, ynkliga stumpar till ben.

Även lätet tycks komma från en helt annan värld. Släktets vetenskapliga namn *Caprimulgus* betyder getmjölkare. Den romerska naturfilosofen Plinius den äldre hävdade att fågeln regelbundet flög in i herdarnas stall för att suga mjölk från djurens juver, varpå getterna blev blinda.

Även svensk folktro placerar nattskärran i gränslandet mellan ont och gott. Sången har liknats vid knarret från djävulens besman, men oftast skapat bilder av något väsen, kanske Skogsrået, hårt arbetande nätterna igenom vid sin spinnrock och enbart tyst då det var dags att byta garnrulle.

I södra Kronobergs län, där min far växte upp, kallades nattskärran för

spånkärringen. Att det var en hon var lika självklart som att fågeln med det suggestiva surrandet även kunde se in i framtiden, speciellt beträffande den kommande linskördens beskaffenhet.

En sensommarkväll, när blåsvarta skuggor omfamnade det lilla torpet, kom min farfar in med en nattskärta som han funnit i en rishög i skogen. Kanske var den skadad? Kanske hade den bara fallit i dvala och sänkt sin kroppstemperatur för att härda ut kylan.

Per-Albin mindes inte riktigt. Bara att han tyckte att fågeln var så oerhört vacker när han strök den försiktigt över ryggen: De fint vattrade fjädrarna i grått, svart och rostgult. Kroppen som var mönstrad som skogen där den levde. En fågel som skapad för att höras vittljudande i flera kilometer, men sällan synas.

Under de hundra år som passerat sedan dess, har ett till stora delar nytt landskap växt fram, såväl i Sverige i stort som kring Grettasjön och Vakö myr där min far mötte nattskärran.

Fågeln älskar glesa tallmoar och brännor formade av skogsbränder. Miljöerna

har det som fåglarna frågar efter: varm och solexponerad mark rik på nattfjärilar och andra insekter.

Mer än 90 procent av det svenska beståndet av nattskärra antas knutet till just tallskog och hyggen med frötallar, medan gles hedtallskog eller hållmarkstallskog med varmt mikroklimat är allra mest optimalt (3).

Att tallen fått ge vika för gran under 1900-talet, har varit negativt för nattskärren. Detsamma gäller landskapets förvandling i stort: Tätare istället för glesa skogar, nitiska skogsdikningar och igenväxande jordbrukslandskap. Lägg därtill öppna marker som blivit allt fattigare på fjärilar som följd av konstgödning.

Kalhyggen med frötallar har till viss del kompenserat gamla tiders skogsbränder och lockat till sig spelande och jagande nattskärror. Även orkanerna Gudrun och Pers rumsterande, med vindfällornas stora och solexponerade ytor som följd, borde också ha gynnat arten. Men

såväl hyggen som brännor och vindfällor växer igen efter några år, förbuskas och tappar i attraktionskraft.

Under 1900-talet sägs nattskärren ha minskat på flera håll i Sverige, tydligast i norr. Men uppgifterna är motstridiga och pekar framför allt under senare tid mot motsatt håll. 1976 uppskattades beståndet till 5000 par (2) och under början av 2000-talet till 2000–2500 par (1). 2007 angavs det svenska beståndet ha minskat med 10–20 procent under en 20-årsperiod (1), medan riksinventeringen av nattskärror samma år landade på nästan 3000 revir, vilket lett fram till en total uppskattning av beståndet till cirka 7000 par (4).

För närvarande uppskattar Artdatabanken antalet reproduktiva individer till 14 600 fåglar (12000–18000). På Rödlistan har nattskärren även lyfts upp från sårbar (VU) år 2005 till nära hotad (NT) år 2010.

Jag fortsätter juninatten genom östra Kronobergs län. Tall dominerar. Sko-

garna är ofta glesa och avbryts regelbundet av Sveaskogsstora hyggen med enstaka frötallar. Då och då sällskapar surrandet med ropande pärluggla, gök eller trädlärka, men oftast finns nattskärrans sång där i ensamt majestät.

Under liknande nattrundor i Uppvidinge och Lessebo kommuner samt i östra delen av Växjö kommun, har jag vid några tillfällen hört upp till 15–20 spelande nattskärror under en och samma tur. Även denna gång landar rundan på ungefär samma summa och jag börjar undra hur många spelande nattskärror som finns i östra Kronoberg.

En snabb uppskattning av det som rapporterats till Artportalen stannar på cirka 100–120 spelande individer. Med tanke på mängden tallmoar, hyggen och små skogsvägar som finns att genomlöpa i trakten, borde området faktiskt kunna rymma åtskilliga hundra par. Siffran är i och för sig bara ett tankeexperiment, men indikerar ändå att Östra Kronobergs län borde tillhöra artens starkare fästen i landet och att förekomsten även bör beaktas i samband med till exempel vindkraftsprospektering i området.

Men min nattrunda ställer fler frågor än så. Landskapet förblir i princip identiskt under hela turen, åtminstone för mina ögon. Under några mil hörs det spelande nattskärror på i princip varenda plats där jag stannar. Men så följer flera mil med ungefär lika många stopp utan ljud, innan jag så helt plötsligt åter är inne i den surrande nattskärrezonen med spelande fåglar så fort jag stannar för att lyssna.

Vid flera andra nattlyssnande tillfällen i Uppvidinge och Lessebo har scenariot

varit snarlikt. Bitvis tätt, stundtals tomt. Kanske kan de nattskärretysta sträckorna förklaras med att jag passerar området under en tid på dygnet då fåglarna jagar istället för att spela. Eller så beror det på något annat. Mindre tillgång på nattfjärilar och andra insekter inom just de partierna. Eller kanske att skogen är alltför enformig och inte tillräckligt luckig för att passa arten.

Å andra sidan tycks vissa områden helt sakna nattskärror. Under flera års tid har min nattfågelstaxeringsrunda avverkat norra delen av Växjö kommun, från Drev och Böksholm upp mot Skärbäck, Asaryd, Asa och Lädja. Att gran dominerar just den trakten låter som en rimlig förklaring till att nattskärran saknas. Men särskilt i gränsområdet mot Jönköpings län finns en milslång sträcka med flera, stora frötallshyggen. Ändå har jag aldrig lyckats höra någon surrande sång där och Getmjölkaren fortsätter att ställa frågor.

Mikael Persson

Foto: Urban Rundström

Källor:

1. Tjernberg, M & Svensson M (red), 2007, Artfakta – Rödlistade ryggradsdjur i Sverige, ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
2. Ulfstrand, S & Högstedt, G. 1976. Hur många fåglar häckar i Sverige? Anser 43: 59-64.
3. Mikael Svensson & Martin Tjernberg, Artatabanken, nattskärre, 2010 & 2015.
4. Ottosson, U, Ottvall, R, Elmberg J, Green M, Gustafsson R, Haas F, Holmqvist N, Lindström Å, Nilsson L, Svensson M, Svensson S, & Tjernberg M, 2012, Fåglarna i Sverige –antal och förekomst.

Du som rapportör kan hjälpa till att förbättra naturvärden i våtmarker

Myllret av växter, insekter, fiskar, groddjur och fåglar i våtmarker har minskat kraftigt i Europa under de senaste 100 åren. I jordbrukslandskapen har t.ex. mer än hälften av alla våtmarker försvunnit sedan början av 1900-talet. Har de åtgärder som vidtas någon effekt på våtmarkernas biologiska mångfald? Som rapportör i Artportalen kan du hjälpa till med att förbättra framtidens naturvård, t.ex. genom att rapportera med checklistor.

Sothöna (*Fulica atra*) är en vanlig art – men lika viktig att rapportera med noggranna siffror som andra, ovanligare arter.
Foto: Tomas Carlberg

Antalet våtmarker – viktiga för en mängd arter – har minskat drastiskt de senaste hundra åren. Idag satsas därför stora summor på att restaurera och anlägga våtmarker för att gynna våtmark-

ernas mångfald, men även för att förbättra vattenkvalitet, fånga upp kväve och fosfor från jordbruket samt för att skapa vattenreservoarer för att klara torrår i jordbruket. Men får dessa åtgärder någon effekt på våtmarkernas biologiska mångfald?

Sätten att restaurera naturliga våtmarker och fågelsjöar i odlingslandskapet är många, och vi vet inte alltid om de har de positiva effekter på fågelfaunan som vi förväntar oss. Är det alltid bra att ha

en blå bård mellan vass och gräsmarker? Ska vi tillåta över-
svämningsområden på gräsmarker och åkrar? Ska gräsmarkerna runt våtmarken betas eller slåttas? Ska man alltid anlägga häckningsöar och slå vass? Kan restaureringar till och med ha negativa effekter på fågelfaunan genom att attrahera predatorer som mink, räva, tranor och havsörnar? Kanske attraherar restaurerade naturliga våtmarker även stora mängder rastande betande fågelarter som gäss, svanar och tranor, vilket kan leda till betydande skördeförstörningar för lantbrukarna i närområdet.

En annan lika aktuell fråga är hur vi kan ersätta förlorade våtmarker och deras mångfald av våtmarksarter när nya vägar, järnvägar och bostadsområden

byggs. Idag ställs krav på planerare av infrastrukturer att kompensera förluster av biologisk mångfald i sådana projekt. Men även här saknas kunskap om hur vi kan kompensera en förlust av en naturlig våtmark genom att restaurera eller

Ett myller av arter... snatterand, bläsand, gräsand, vigg... hur ska jag hinna räkna och se allt? Ibland kan det vara svårt att hinna med att räkna exakt. Då är det ändå bättre att uppskatta antalet av en viss art än att bara rapportera att arten är "noterad". Foto: Tomas Carlberg

anlägga nya våtmarker. Under de senaste 20 åren har anläggandet av mindre våtmarker varit omfattande, bl.a. med målet att öka våtmarkernas biologiska mångfald. Men hur effektiv är egentligen anlagda våtmarker som en naturvårdsåtgärd, och hur kan vi kompensera förluster av naturliga våtmarker med att anlägga nya? Påverkar omgivande landskap och närhet till andra våtmarker art- och individrikedom i anlagda våtmarker?

Frågorna kring satsningen på myllrande våtmarker är många, och detsamma gäller idéerna om vad som är bäst för djurens och växternas mångfald, men förvånansvärt få större inventeringar och utvärderingar har gjorts. Därför har vi inga övergripande svar på frågorna ovan eller på frågan om det är effektivare att

anlägga många små än få stora våtmarker – en klassisk fråga inom naturvården. Det krävs mer resurser för fler inventeringar av våtmarker. Dagens standardiserade fågelräkningar räcker tyvärr inte till för att undersöka lokala förändringar i fågelpopulationer i en våtmark eftersom de är anpassade för att fånga upp storskaliga nationella trender över år.

Det är här du som rapportör kan göra skillnad! Hjälptill med att lägga grunderna för ett mer effektivt fågelskydd i våra våtmarker genom att använda dig av Artportalens checklisterapportering! I checklisterapporteringen listar du antal av samtliga arter fåglar du ser under den tid du besöker din favoritvåtmark. Den stora fördelen med checklisterapporte-

ringen jämfört med den vanliga spontanrapporteringen på Artportalen är att via checklistan får vi även information om vilka arter som inte setts. Informationen om så kallade ”nollor” tillsammans med antal individer av sedda arter blir då mer lik vanlig inventeringsmetodik och ger därför ett mer robust underlag för utvärderingar och undersökningar om hur man bäst ökar våtmarkernas mångfald av fåglar. Ju fler gånger du besöker din våtmark desto bättre och mer precisa data får vi via checklisterapporteringen, och vi får till och med möjlighet att uppskatta sannolikheten för att missa en art trots att den finns i våtmarken. För inte tror du väl att du sett allt när du packar ner tubkikaren och beger dig hem?

Att räkna antal individer av riktigt vanliga arter – som t.ex. skrattmå, gräsand och sothöna – kan kännas jobbigt, men det är ändå bättre att du rapporterar ett uppskattat antal än att du bara rapporterar arten som ”noterad”. Visserligen är en uppskattning alltid osäker, men den har ändå mer information i sig än en simpel notering. Försök alltså alltid att uppskatta antal och glöm inte att gräsand, sothöna och skrattmå är lika intressanta som de ovanligare och kanske mer karismatiska våtmarksarterna rödspov, rördrom och svarttärna för miljömålet ”myllrande våtmarker”. Njut av våtmarkernas liv och skönhet, håll kikaren torr, använd checklisterapporteringen och hjälp till med att bygga upp bra data för att skydda våtmarksfåglarna och för att förbättra naturvårdsåtgärderna!

Text: Tomas Pärt

Foto: Tomas Carlberg

Artikeln hämtad från ArtDatabankens analys och nyheter

Kungsörnen i Uppvidinge kommun 2019

Två lyckade häckningar, en möjlig häckning och ovanligt många observationer. 2019 blev ett bra år för kungsörnen i Uppvidinge.

Inledning

För vår del inleddes kungsörnsåret den 5:e januari. Mot blå himmel och blek vintersol gled ett av Uppvidinges örnpär lågt och stilla över det gamla reviret, gran- och tallskogarna, hyggen, starmader och mörkt sumpvatten.

Vid det här laget kändes fåglarna bekanta. Den mörka individen med gulbrunt vingtäckarfält som enda synliga kontrast mot den i övrigt dovt chokladbruna fjäderdräkten. Och så den lika mörka partnern som främst distanserade sig genom gråvit stjärtröt.

Möjligen var det också just de här fåglarna som 2012 inledde sin häckande bana i området med att få ut två flygga ungar på vingarna och därmed blev den första kungsörnsföryngringen som vi lyckades konstatera i Uppvidinge.

Sedan dess har mycket hänt i reviret. Efter att ha blivit hårt angripet av hästmyror blåste det första boträdet ner 2014. Pares ursprungliga favoritjaktmarker har också successivt växt igen. På några år förvandlades den öppna brännan till en vägg av så tätt lövsly och drygt manshöga buskar att även dess törnskator försvann.

Ändå fanns örnpåret kvar i området som gäckande skuggor. Någon gång per år såg vi dem, inte så mycket mer. Hade de kanske flyttat till en helt annan trakt, med den gamla boplatsen i en avlägsen utkant av reviret?

Först 2018 upptäcktes ett alternativbo. Platsen låg ungefär 3-4 kilometer bort från det ursprungliga boträdet och avslöjades en

tidig augustimorgon genom ungens öds-
liga, men samtidigt melodiska klagan efter
mat.

Nu är det en ny säsong och örnparet ligger
tätt intill varandra i januariluft. Pappers-
svalelett och med stor precision följer fåg-
larna grantopparna norrut. Tar några djupa
vingslag och försvinner i väg i riktning
mot bopplatsen utan att gå upp mot himlen
som avslöjande silhuetter.

Drygt sju månader senare är jag tillbaka på
platsen. Luften är sensommarmild och
mängder av tistelfjärilar fladdrar över gul-
nat gräs. Även örnarna är på plats. Men nu
i släptåg av en distinkt ungfågel som lyser
upp himlen med en stjärt i knivskarpt vitt
och svart. Häckningen 2019 har lyckats.

Bakgrund

Sedan 2013 har Kronobergs Ornitologiska
Förening inventerat kungsörn på uppdrag
av Länsstyrelsen Kronoberg. Fokus har le-
gat på spelflygsinventeringar under febru-
ari-mars i områden med känd eller möjlig
förekomst av kungsörn. Särskilt höjder,
sjöar och andra
platser med fri sikt
över öppna ytor har
valts ut för våra
fyra timmar långa
inventeringspass.
Aktiviteten har
framför allt förlagts
till örnmarker i
Uppvidinge, Älm-
hult och Ljungby
kommuner, samt i
mindre utsträck-
ning även i Les-
sebo, Alvesta och
Växjö kommun.
Vid misstankar om
revir har invente-
ringsinsatsen utvid-
gats. Bevakning
från flera närbe-

lägna punkter har genomförts med för-
hoppning om att kunna ringa in fåglarna.
Under sensommaren har det även skett
uppföljning av aktiva kungsörnsrevir med
ambition att lokalisera bon och ungar.
2019 genomfördes sammanlagt 45 spel-
flygsinventeringar på 26 platser i Uppvid-
inge, Ljungby, Alvesta och Älmhults kom-
muner, vilket kan jämföras med 33 spel-
flygsinventeringar på 18 platser under fö-
regående år.

Ökningen av inventeringstillfällen beror
dels på en känsla av att flera örnindivider
än tidigare varit i omlopp, vilket gjort det
svårare att ringa in och knyta fåglarna till
revir. Men också för att planer på olika for-
mer av prospektering, främst vindkraft,
gjort det angeläget att kartlägga fler områ-
den. Med hänsyn till arbetsbörda och be-
gränsad tillgång på inventerare, tvingades
vi under 2019 dessvärre att avstå från orga-
niserade fältbesök i Lessebo och Växjö
kommuner. Även från Markaryds och
Tingsryds kommuner saknas genomförda
inventeringar.

Resultat

Uppvidinge kommun

Uppvidinges landskapsmosaik av stora och glest befolkade skogsområden varvat med myrar och våtmarker passar uppenbarligen kungsörn bra. Hur länge det funnits örn i området är oklart. Efter de två första konstaterade häckningarna 2012 har arten varit närvarande i området. Utvecklingen är långsam, trevande och som i övriga landet extremt känslig för hot och störningar. Vi upplever ändå att kungsörnen sakta flyttar fram sina positioner i området.

ihärdigt och regelbundet. Just nötrandet har blivit ett nyckelord tillsammans insikten att inte ge upp efter några enstaka tillfällen, ifall observationerna till en början uteblir. I Uppvidinge finns dessutom numera två aktiva åtlar som lockar till sig kungsörn och som rimligtvis även innebär gäster som dras till maten från andra områden, kanske till och med andra sidan gränsen mot Kalmar län?

Trots det höga antalet observationer är årets resultat från Uppvidinge ändå i princip likvärdigt med föregående år. 2019

Sedan 2012 har minst sex lyckade häckningar genomförts med sammanlagt minst nio flygga ungar som resultat. Mot den bakgrunden känns det inte omöjligt att några av ungfågeln etablerat eller börjat etablera nya revir i Uppvidinge eller angränsande områden.

2019 bjöd också på ett för oss ovanligt stort antal observationer. Jämfört med 4-5 år tillbaka i tiden var våra iakttagelser klart färre och stannade vid några få observationer per revir och år. Samtidigt finns säkert flera bakomliggande förklaringar till att vi börjat se örn allt oftare. Bättre kunskap om de aktiva reviren och hur fåglarna rör sig återspeglas rimligtvis också i fler iakttagelser. Trots att kungsörn både är en stor och iögonfallande fågel, är vanorna oftast förvånansvärt diskreta och präglade av stor försiktighet, vilket gör det lätt att missa dem ifall man inte bevakar området

konstaterades två lyckade häckningar med en unge vardera som resultat, samt ytterligare ett aktivt revir där ingen föryngring kunde konstateras.

I vårt äldsta revir, *Revir ett*, sågs de adulta fåglarna av och till under hela året. Vid kontroll av den häckningsplats som upptäcktes 2018 observerades minst en mattigande unge som rörde sig i boets närhet. Revir två uppvisade ett närmast identiskt facit. Paret upptäcktes 2016. Någon häckning kunde emellertid inte konstateras. Under den följande vinterns spelflygsinventeringar observerades dock det adulta paret tillsammans med två 2-k fåglar utan att försöka mota bort dessa.

Sensommaren 2017 fick vi bekräftat att det adulta paret häckat och fått fram två flygga ungar.

Under fjolåret uteblev däremot häckning i området. Troligen som en följd av att paret

bytte konstellation under häckningssäsongens inledning då en av de gamla fåglarna av okänd anledning föll bort och ersattes av en annan, yngre och annorlunda tecknad individ.

Om det under 2019 var lätt att konstatera häckning i revir ett, så gällde motsatsen för revir två. Fåglarna var under våra inventeringstillfällen aktiva med ihärdiga flyguppvisningar över ett begränsat område. Sommarens eftersök i det aktuella området gav emellertid inget resultat. Till vår stora förvåning konstaterades istället häckningen i ett helt annat parti av reviret, där vi haft kontinuerlig bevakning under våren utan att se några örnar.

Orsaken till förloppet kan man förstås bara spekulera över. En tanke är att paret har flera alternativbon och att fåglarna av någon anledning ändrat sig i ett senare skede och valt en ny boplats. Under tidig höst lyckades vi till slut även lokalisera örnboets exakta läge.

I det *tredje aktiva reviret* i Uppvidinge lyckades vi däremot, trots idogt arbete, varken upptäcka gamla fåglar eller ungar under sommaren. Området beskrivs bäst som nygammalt för kungsörn. Aktivt revir rapporterades såväl 2013 som 2016. Från 2010 finns också andrahandsuppgifter om en genomförd häckning med en flygg unge.

I år sågs kungsörnar vid upprepade tillfällen, bland annat i parflykt. Även en 2-k fågel uppehöll sig i området. 10 april observerades dessutom 2 adulta och 2 unga kungsörnar i det aktuella partiet.

I Uppvidinge i övrigt iaktogs en adult kungsörn och flera yngre fåglar i ett område där vi under flera års tid misstänkt förekomsten av ett revir. Tyvärr lyckades vi trots omfattande bevakning inte komma vidare i de tankarna under 2019. Trafiken av fåglar till och från en åtel i området har gjort det svårt att ringa in fåglarnas ursprung.

Sammanfattning häckningar & revir 2019

Under 2019 genomfördes två lyckade kungsörnshäckningar i Kronobergs län som resulterade i minst en flygg unge vardera. Båda finns rapporterade från Uppvidinge kommun.

Häckningar: Uppvidinge, 2

Aktiva revir (utöver häckningar och troliga häckningar):
Uppvidinge 1.

Tack!

Även i år har KOFs kungsörnsgrupp bestått av Rolf Lilja (sammankallande), Mikael Persson och Per Fogelström. Från vår sida vill vi önska ett varmt och innerligt tack till alla tappra fågelskådare som härdat ut inventeringspass i såväl bitande vind som kyla och snö. Kaj Malmqvist, Uno Petersson, Jonny Svensson, Roger Jönsson, Göran Carlsson, Sven Olof Linnér och Hugo Ivarsson samt örngruppens Mikael Persson, Rolf Lilja och Per Fogelström.

/Mikael Persson och Rolf Lilja

Foto: Kent Öhrn

Denna artikel är en förkortad version som framför allt koncentrerar sig på kungsörnen i Uppvidinge kommun.

Den övergripande rapporten, som behandlar hela Kronobergs- och Jönköpings län, finns att läsa i "Fåglar i Småland, Milvus nr 4 2019, sid 4-11.

Var kommer tallbitarna ifrån?

Förra årets invasion av tallbit är den största sedan hösten 2000. Men varifrån kom dessa stora, orädda finkar egentligen? Vanligtvis kommer de från nordöst men så kanske inte var fallet denna gång? Möjligen är ursprunget Sverige och norra Fennoskandien?

Under hösten inträffade en av de största invasionerna av tallbit i Sverige på många år. Hur omfattande denna invasion är i förhållande till tidigare är svårt att veta, då det numera finns betydligt fler observationer. Tallbiten flyttar normalt endast begränsade sträckor inom norra barrskogsregionen och de flesta vintrar ses den endast i liten omfattning utanför häckningsområdet. Men vissa höstar, med långa och oregelbundna mellanrum, uppträder tallbiten invasionsartat. I samband med sådana rörelser kan den observeras i stora delar av

Sverige, under exceptionella år även i norra Centraleuropa. Men eftersom arten finns under hela året i norra Sveriges inland kan det vara svårt att avgöra om fynden gäller lokala fåglar eller om invasionen börjat.

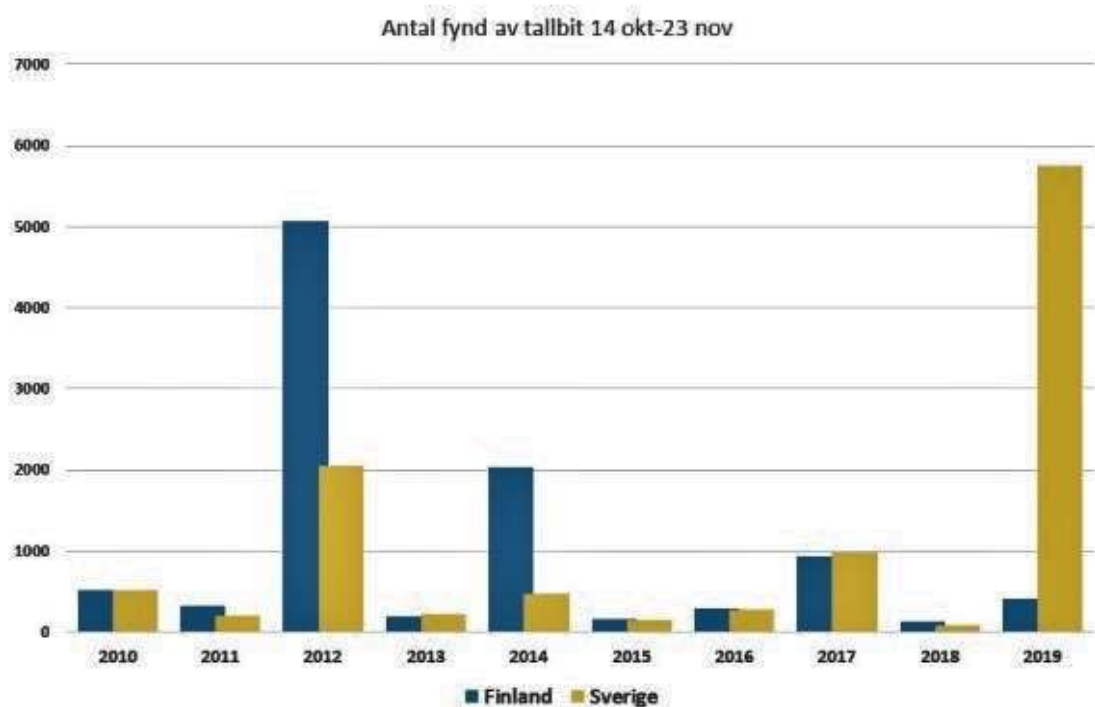
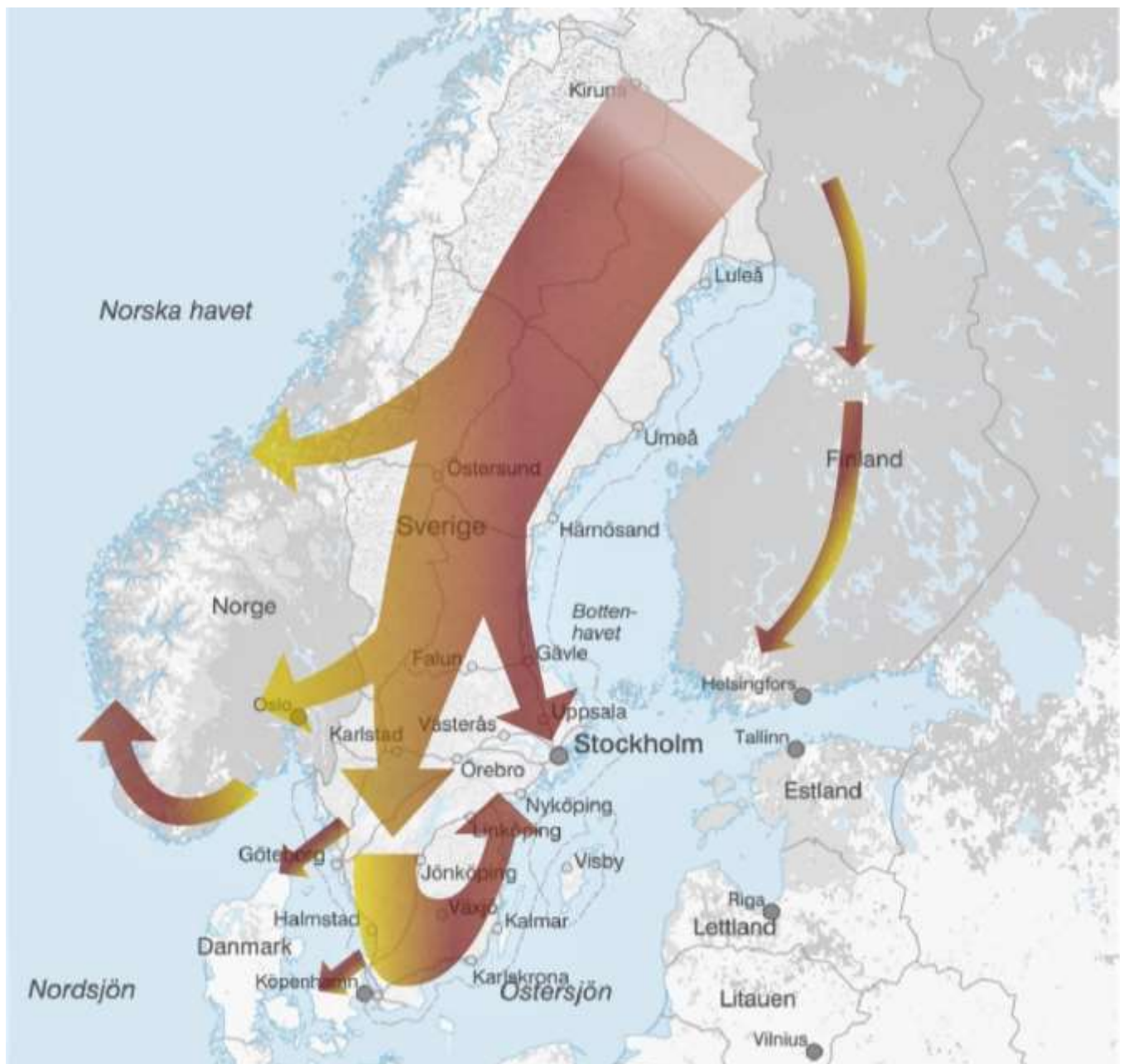

Diagram 1. Antalet fynd av tallbit under senhösten i Finland respektive Sverige. Antalet fynd överensstämmer ganska väl de flesta åren. Åren 2012 och 2014 berördes Sverige i betydligt mindre omfattning än Finland. 2019 års invasion avviker däremot rejält.

Karta 1. En snabbanalys av de största rörelserna av tallbit under veckorna runt månadsskiftet oktober-november 2019.

I slutet av september förra året rapporterades enstaka flockar utanför häckningsområdet, vilket i sig inte är onormalt, men i mitten av oktober börjar betydligt större mängder av tallbit att rapporteras, framförallt i Norrland. Under sista veckan i oktober slår invasionen till med full kraft. Både i östra och västra Svealand observerades stora flockar tallbit som sträckte söderut, bland annat från norra Vänern för att sedan förflytta sig längs västkusten och slutligen nå Skåne 28 oktober. I Dan-

mark noterades de första tallbitarna redan 27 oktober, främst i Skagen på Jyllands nordspets, men även på Själland. Men ett stort antal av tallbitarna rörde sig även i en västligare kurs mot Oslo och norska Sörlandet och sedan upplängs den norska västkusten mot Bergen. Tidigare har de även korsat gränsen i Jämtland in i norska Trøndelag. Efter att tallbitarna nått Skåne, varav en del hittat över till Danmark, ser det ut som att ett stort antal åter vänt mot norr,

denna gång längs ostkusten. Många tallbitar har setts sträcka norrut, särskilt i östra Småland.

Varifrån kommer då alla dessa tallbitar? Ofta kommer de från öster via Finland, men inte denna gång. Förhållandevis få tallbitar har setts i Finland i år, så få att det inte kan kallas för en invasion och på Åland har endast tre fynd gjorts. Några flockar har dock setts sträcka västerut från finska kusten. Tallbitarna har inte kommit över Östersjön från Baltikum, då Gotland helt saknar fynd. I Norrbotten är fynden närmast av normal omfattning.

Fyndbilden pekar mot att tallbitarna i årets invasion har kommit från norra Sverige, norra Finland och norska Finnmarken. I Sverige häckar ungefär 10 000 par av tallbit, varav 90 procent i Norrbottens län. Frågan är om denna population tillsammans med den nordfinska och finnmarksfåglarna räcker till för den invasion vi nu sett? Ett annat möjligt scenario är att den stora massan har kommit långt österifrån och fortsatt på en nordlig bana västerut där de tvingats söderut av fjällen. I Sverige har vi gott om rönnbär men så kanske inte är fallet i norra Finland och österut.

Källor:

Artportalen.se

Tiira.fi

Artsobservasjoner.no,

Dofbase.dk

Text: Johan Nilsson

Foto: Tomas Carlberg

Illustration: Katarina Nyberg

Artikeln hämtad från ArtDatabankens analyser och nyheter

Från styrelsen

Här följer en liten resumé över vad vi i styrelsen jobbat med under föregående år. Kungsörnsinventeringen, inriktad på att se spelflygande fåglar, har pågått under perioden mitten av februari – mitten av mars. Totalt har tio olika medlemmar, oftast i bitande kall vind, stått och spanat i pass som är fyra timmar långa. Det optimala är att observera från en höjd med bra utsikt. Finns inte det att tillgå får vi välja en öppen plats med sikt över ett så stort område som möjligt. Vi har haft 14 olika platser i kommunen under bevakning. Någon plats bara en enstaka gång, medan andra haft fyra till fem observationstillfällen. Totalt har vi varit ute vid 32 tillfällen, sammanlagt 128 timmar.

I mars månad samlades 10 medlemmar för att under en kväll gå igenom grundförutsättningarna när man rapporterar i Artportalen. Detta var ett led i klubbens strävan att få fler medlemmar som rapporterar sina fynd på Artportalen.

Vi har under året fortsatt med att förbättra tillgängligheten till våra orrgömslen. Nu finns det väl markerade stigar till alla tre gömslena. Stigarna är röjda och iordninggjorda. Notera dock att vattentäta skor/stövlar behövs för att ta sig sista biten till gömslet.

Under året har vi haft två arbetsdagar där vi vid första tillfället ordnade så att det nu finns en spång över diket i nordöstra delen av Horshaga fly.

Arbetsdag nummer två skedde vid Lilla sjö vid Flybo där vi flyttade informationstavlan och röjde för ny stig ner till tornet. Vi röjde även för en ny parkeringsplats och där återstår bara att grusa

upp den. Detta kommer att vara klart till våren.

Fågelklubben har skrivit ett yttrande angående Stenas ansökan om att höja totalhöjden från 200 till 250 m för verken i parkerna Horshaga och Älmedal. I yttrandet säger fågelklubben nej till denna förändring. Vi hänvisar till tidigare dom där Mark- och Miljööverdomstolen avslagit en liknande begäran i en närliggande planerad vindpark.

Vi påpekar också att ett flertal observationer av kungsörn, som gjorts i området de senare åren, indikerar att området kan vara en del av ett aktivt revir.

Under året har vi åter fått möjlighet att, tillsammans med Birdlife Sverige (SOF) och Smålands Ornitologiska Förening (KOF), lämna synpunkter på 130 kV ledningen mellan Hagerskruv och Nybro. Bakgrunden till detta är att Mark- och miljödomstolen godkände en inlaga, där e.on framförde att vi som föreningar inte hade rätt att uttala oss. Efter vårt överklagande kom så utslag från Hovrätten där de upphävde detta beslut. Frågan återremitterades till Mark- och miljödomstolen för ny behandling. Daniel Bengtsson, Birdlife Sverige företrädde oss vid förhandlingarna i Nybro.

Fågelklubben har även skickat en erinran avseende bygglovets vad gäller vindpark Sjomåla utanför Åseda. Vi påpekade att örn- och skogshönsinventeringarna är både bristfälliga, och vad gäller skogshöns, dessutom gamla och inte relevanta i dagens läge. Det finns inte heller någon inventering som klagör fiskgjusens rörelsemönster mellan sjöarna i området.

Vi har under 2019 haft fem styrelsemöten.

Exkursioner/aktiviteter våren och sommaren 2020

Lördag 4 april 2020

Orrspel på Horshaga fly. För femte året i rad startar klubben årets exkursioner med ett besök på Horshaga fly under det mest intensiva orrspelet. Utöver spelande orrar kan vi hoppas på bl a ljungpipare och skogssnäppa. Trastsången brukar ljuda från olika håll och varje år har det dykt upp någon oväntad art.

Samling vid parkeringen utefter vägen Horshaga-Älmedal (se skyltning ca 400 m öster om byn Horshaga). Utöver fika bör man också ha varma kläder och skodon som tål väta! Vi börjar kl. 06.00 men om du vill ansluta senare går det också bra. Vi beräknar hålla på till ca kl. 09.00

Ledare: Rolf Lilja. Tel: 0733-10 75 95

Lördag 25 april 2020

Fågelvandring i ekängar, skog och vid sjö. Vi gör en vårvandring kring Ramnåsa Säteri och tar oss sedan med bil ca. en km till Rammsjön. Vi hoppas få höra sånglärka, storspov, tofsvipa, trana, sångsvan m.m.

Samling vid gamla glasbrukslidan i Ramnåsa, vägen mellan Dädesjö och Furuby. Vi samlas kl. 07.00 och beräknar hålla på till kl. 10.00.

Fika, varma kläder och skodon som tål väta!

Ledare: Göran Carlsson. Tel: 070-23 21 235

Lördag 9 maj – Söndag 10 maj 2020

Fågelskådningens dygn vid

Södresjö. Det har nu blivit tradition med "Fågelskådningens dygn vid Södresjö" Tanken med denna programpunkt är att vi kommer att vara på plats i tornet under dygnets alla 24 timmar. Vi startar på lördagen kl. 15.00 och avslutar på söndagen kl. 15.00. Du kan när som helst göra ett besök. Börja under lördagseftermiddagen och kvällen med att tyst och rofyllt få uppleva hur fågelsången sakta avtar och se fullmånen som speglar sig i vattenytan. Kanske vill du uppleva en natt med möjlighet att få lyssna till ugglornas lite kusliga läten. Ska det möjligen bli just denna natt som vi får höra dvärgbeckasin, småfläckig sumphöna eller någon annan exklusiv fågel. Du kanske föredrar gryningstimmarerna i för hoppning att få höra sparvuggla, få vara med om rödhakens första, lite trevande sång innan fågelkören exploderar i toner.

Tag gärna med fika samt kikare och guidernas tubkikare står också till ert förfogande.

Samling fågeltornet vid Södresjö (följ skyltning från vägen Lenhovda-Älghult).

Ledare: Göran Carlsson. Tel: 070-23 21 235

Fredag 22 maj 2020

Bioblitz i Bihult kl. 07.00-24.00

Den biologiska mångfaldens dag firas med artrace i Bihult! Vad kan vi hitta för arter på en gård i Kronoberg? Vi letar efter både det som rör sig och det som sitter still mellan himmel och jord:

fåglar, insekter, blommor, svampar, mossor och lavar. Dagen inleder vi med att lyssna efter göken. Gården är öppen för artletande hela dagen och vi avslutar i nattlampans sken med spaning efter nattens flygare, nattfjärilarna.

Ta gärna med kikare, lupp, flora, fågelbok

Samling: Gården Bihult 1, Uppvidinge kommun

Ledare: Ellen Flygare och Love Eriksson. Tel: 010-22 37 468

Lördag 23 maj – Söndag 24 maj 2020.

Fotoutställning, tipspromenad m m i Våraskruv. Även detta år kommer fågelklubben att medverka på Natur- och Kulturrundan i Uppvidinge. Vi håller till i ladugården i Våraskruvs naturreservat. På logen kommer även i år Istvan Csomortani, Åseda att visa ett urval av sina foton. Du som i fjol missade dessa fantastiska bilder får åter en chans.

Dessutom tipsrunda med fina priser och vid denna tidpunkt är dessutom blomprakten stor på ängarna runt omkring. Vi är på plats mellan 10.00 och 16.00 båda dagarna.

Ledare: Göran Carlsson, tel: 070-23 21 235 och Rolf Lilja, tel 0733-10 75 95

Ibland händer det att en exkursion måste ställas in på grund av extremt dåligt väder eller någon annan oförutsägbar händelse. Om du blir osäker angående någon aktivitet tag kontakt med ansvarig ledare. Vi kommer dessutom att meddela ev ändringar på vår hemsida www.uppvidingefagel.se

Uppvidinge Fågelklubb

Sjösåsvägen 16, 363 41 BRAÅS

STYRELSE:

Ordförande: Göran Carlsson

Ringvägen 14, 364 43 ALSTERMO

E-post: goran.elisabeth@telia.com

Tfn 0481-615 33

Mob 070-2321235

Vice ordförande: Love Eriksen

Bihult 1, 364 91 LENHOVDA

E-post: love.eriksen@hek.lu.se

Mob 073-1825031

Sekreterare: Rolf Lilja

Sjösåsvägen 16, 363 41 BRAÅS

E-post: rolf.lilja.braas@telia.com

Tfn 0474-307 16

Mob 0733-107595

Vice sekreterare: Marianne Arfvidsson

Lejens väg 24, 363 42 BRAÅS

E-post: marianne@kronobergare.se

Mob 070-2705503

Kassör: Jonny Svensson

Nålgatan 3, 364 31 ÅSEDA

E-post: jonny.svensson@netatonce.net

Tfn 0474-715 25

Mob 076-1063668

Ledamot: Torbjörn Gustafsson

Holmahult Gården, 364 91 LENHOVDA

E-post: tg@globalnet.net

Tfn 0474-240 45

Mob 010-4716157

Ledamot: Staffan Jonasson

Voltgatan 2D, 380 42 MÅLERÅS

E-post: staffanirene@telia.com

Tfn 0481-312 36

Mob 070-6031236

REVISOR

Matz Gustafsson, Rynnings väg 38, 363 42 BRAÅS

MEDLEMSAVGIFT 2020

Över 20 år 60:- Under 20 år 10:-

Familjemedlemmar 10:-

Vårt bankgironr är 5649-6755

Nytryck av vårt klubbmärke

Sedan en tid tillbaka finns det nya klubbmärken för dig som är intresserad.

Ett är i tyg och ett är en klisterdekal för exempelvis bilen. Du kan köpa det vid någon av våra aktiviteter eller genom vår kassör Jonny Svensson, tel. 076 106 36 68.

Priset är 20 kr för tygmärket och 10 kr för klistermärket.

För den som vill ha det hemsänt tillkommer porto.

Välkommen med din beställning!

